

Studiedag alternatieve feiten ontmaskerd: wat is de rol van de bibliotheek?

Een verslag van de studiedag HSB. 22 juni 2017

Dankzij de 45e president van de Verenigde Staten, van wie ik het bestaan graag ontken, is *fake news* een nieuwe populaire term geworden. De studiedag van HSB over dit thema, *Alternatieve feiten ontmaskerd: wat is de rol van de bibliotheek?*, is een mooi voorbeeld van hoe de niet-bestaande president ervoor heeft gezorgd dat bibliotheken weer eens hun nut kunnen bewijzen inzake mediawijze opvoeding. Benieuwd naar wat er allemaal te beleven viel op deze studiedag? Lees dan zeker verder!

Op een zomerhete donderdag 22 juni zakten 65 geïnteresseerden en vijf sprekers af naar campus Zuid van de Karel de Grote Hogeschool Antwerpen. Na een warm onthaal (met koffiekoeken!) stond er een mooi geplande dag op het programma. De voormiddagsprekers wilden de participanten een sterk theoretisch kader meegeven inzake fake news. De namiddagsessies zorgden dan weer voor praktische voorbeelden van hoe bestaande hogeschoolbibliotheken omgaan met media, berichtgeving en kritisch denken. Er zijn tijdens de presentaties heel wat interessante voorbeelden aangehaald. De presentaties kun je terugvinden op de website van VVBAD.

De eerste spreker was Laure Van Hoecke van Mediawijs. Ze begon met een theoretische uiteenzetting over *fake news*, informatie verwerken, kritisch denken en de materialen die het centrum hierover allemaal aanbiedt. Mediawijs is het Vlaamse Kenniscentrum Mediawijsheden. Hun missie is

om inwoners van Vlaanderen en Brussel te informeren over hoe ze media creatief kunnen gebruiken en evalueren. Om de eer van de organisatie hoog te houden, koppelde Laure enkele interactieve voorbeelden aan haar uiteenzetting. Met de smartphone en de tablet in de hand, deden de meeste deelnemers mee aan de live-quiz over *fact-checking* en *fake news sites*. Ik hoef natuurlijk niet te zeggen dat dit voor veel animo zorgde in de zaal.

Na Laure ging de micro over naar Johan Braeckman. In zijn boeiende presentie onder de noemer 'Over denkputten', verraste Johan ons met de stelling dat we ons allemaal in een of andere 'denkput' (overtuiging, geloof in, denkbeeld) bevinden. Hij is zelfs zo moedig om te stellen dat 'slimmeriken' meer kans lopen om in een denkput terecht te raken, want, zo stelde Johan: "Als je slim bent kun je slimme argumenten gebruiken om dwaze dingen te verdedigen." Hij staaft zijn theorie met verscheidene voorbeelden. Sta me toe één voorbeeld van Johan hier te reproduceren: het is algemeen bekend dat de aarde rond is. Desondanks zijn er nog velen die geloven in het feit dat de aarde helemaal niet rond is, maar plat. Onder hen zitten mensen uit alle sectoren en met verschillende graden. Velen onder hen geven geleerde argumenten om hun gelijk inzake de platheden van de aarde te bewijzen. Johan koppelt dit dan ook aan het gegeven van *fake news*: hij ziet *fake news* niet steeds als iets wat altijd van buitenaf wordt opgelegd (bv. berichtgeving media). Hij stelt namelijk dat

je vaak zelf valse gegevens en theorieën creëert, zonder het zelf door te hebben.

Op de middag volgde een interessante lunch, waarbij de deelnemers werden verast met luxueuze broodjes en een drankje. Voor de geïnteresseerden werden er ook rondleidingen in de campusbibliotheek gehouden.

Anita Heijltjes van de Avans Hogeschool in Nederland gaf het startschot voor de namiddagsessies. Als lector speelt ze een actieve rol in het stimuleren van de opleidingen om kritisch denken op te nemen in hun curriculum. Anita stelde dat kritisch denken niet spontaan gebeurt. Ze onderscheidt

namelijk twee soorten denken binnen elk brein. Het eerste is het '*shortcut* denken'. Deze kun je vergelijken met snel, spontaan, geautomatiseerd denken. Autorijden is hiervan een mooi voorbeeld. Daarnaast bestaat er het 'kritisch denken'. Dit soort denken is moeilijker en gebeurt vaak niet spontaan. Anita is dan ook voorstander om kritisch denken bij te brengen via het aanleren van vaardigheden (denk aan hoe goed opzoeken op het web). Daarnaast stelt ze dat ook de denkhouding en attitude moet worden bijgeschaafd. De bibliotheken, onderzoek en opleidingen horen hiervoor sterk samen

>

ENKELE NUTTIGE EN PRAKTISCH BRUIKBARE WEBSITES DIE TIJDENS DE PRESENTATIES AAN BOD KWAMEN:

- [Mediawijs.be](http://mediawijs.be): tips, tricks en educatieve pakketten over alles rond mediawijsheden.
- [Medianest.be](http://medianest.be): website voor ouders over alles rond media-educatie en media-opvoeding.
- [Firstdraftnews.com](http://firstdraftnews.com): bedoeld om skills rond gebruik en beoordeling van (online) informatie te verbeteren. Bekijk zeker de twee interessante testen: *observation challenge* en *geolocation challenge*.
- [Nieuwsindeclas.be](http://nieuwsindeclas.be): website van de Vlaamse Nieuwsmedia met de steun van de Vlaamse minister van Media. De website stelt leerkrachten allerlei materialen ter beschikking die helpen bij mediawijze opvoeding.
- open-elo.hogent.be: online cursus kritisch denken voor bachelorstudenten van HoGent.
- bib-informatievaardigheden.thomasmore.be: website informatievaardigheden van bib campus Turnhout van Thomas More.
- www.johanbraeckman.be: website van spreker Johan Braeckman.

te werken. Haar tips voor ons? Geef instructies in kritisch denken, integreer het in elk vak, leer het aan via verschillende werkvormen en maak docenten en studenten bewust van het nut van kritisch denken.

De dag werd afgesloten met Sofie Vandroemme en Francis Vlieghe van HoGent. Hun lezingen gingen over kritisch denken, onderzoekscompetenties en de CRAAP-test. De

initiatieven vertrokken vanuit het idee dat in het pre-internetijdperk bibliotheken en docenten een monopolie hadden op het informatieaanbod. Informatie werd aangeboden met een duidelijke kwaliteitsfilter. Met de opkomst van internet en sociale media viel deze filter weg. Daarnaast komen gebruikers steeds meer onbegeleid in aanraking met allerlei soorten informatie. Het doel van Sofie en Francis

is dan ook om studenten wegwijs te maken in deze informatie, door kritisch denken en analyseren te promoten bij de opleidingen van HoGent. Sofie stelde de nieuwe en uitgebreide online cursus voor over kritisch denken. De bedoeling is dat opleidingen steeds meer gebruik zouden maken van de cursus, door delen ervan op te nemen in de lessen. De cursus is een mooi voorbeeld van cocreatie: studenten,

docenten en ondersteunend personeel werkten allemaal aan deze online cursus. Studenten zouden dankzij de aangeboden informatie stukje bij beetje meer informatievaardig moeten worden. Francis presenteerde de CRAAP-test, waarmee je (online) informatiebronnen makkelijk en kritisch kunt beoordelen aan de hand van vijf criteria.

Stieve Van der Bruggen

PERSONALIA

Eind juni ging **Karine Houthuys** met pensioen. Karine (Leuven, 5/9/1956) was bibliothecaris bij de Academie voor Schone Kunsten Antwerpen (AP Hogeschool). In 1995 startte ze bij Hogeschool Antwerpen als klerk-typist bij SITO en later als bibliothecaris bij de Academie, een job die ze gedurende meer dan zeventien jaar nauwgezet en met veel geduld zou uitoefenen. Binnen

de Academie stond ze bekend als anker- en aanspreekpunt voor zowel studenten, docenten als collega's – iedereen met vragen kon steeds bij haar terecht.

Voor Karine in Antwerpen begon had ze al ervaring opgedaan als leerkracht geschiedenis in het Koninklijk Lyceum Mechelen (1978) en als bibliothecaris op IHR CTL Gent, RITCS Brussel en het STIM (1979-1992).

Op 15 mei vervoegde **Evelien Jonckheere** Heemkunde Vlaanderen. Evelien studeerde in 2007 af als Master in de Kunstwetenschappen aan de UGent en was binnen diezelfde opleiding assistent en doctoraatsstudent tot 2014. Haar doctoraat **AANDACHT!**

Aandacht en verstrooiing in het Gentse Grand Théâtre, Café-concert en Variététheater (1880-1914) werd recent uitgegeven bij Leuven University Press en werd bekroond met de Oost-Vlaamse cultuurprijs voor kunsthistorisch onderzoek 2015. Deze studie was het resultaat van een passie voor lokale en interdisciplinaire geschiedschrijving en kunstgeschiedenis, veelal op basis van niet eerder ontsloten bronnen. Na het doctoraat ging Evelien aan de slag als cultuurbeleidscoördinator van de gemeente Nevele. Haar beleidservaring en inhoudelijke expertise zal voortaan ingezet worden om Heemkunde Vlaanderen te versterken. Naast de functie van coördinator kun je bij Evelien ook terecht voor alle informatie rond regelgeving, beleidsaangelegenheden, subsidies en projectwerking. Je kunt haar contacteren via evelien.jonckheere@heemkunde-vlaanderen.be

Carla Martens 'out of office'.

Mensen samenbrengen als rode draad in een bibliotheekloopbaan.

Misschien ken je Carla nog van in de tijd dat ze in de bibliotheek van Edegem werkte?

Of kreeg je les van haar in de Antwerpse Bibliotheekschool, toen het vak uitbreidingsactiviteiten

nog niet marketing heette?

Of kwam ze bij je langs als bibliotheekconsulent van het pas opgerichte Vlaams steunpunt voor openbare bibliotheken?

Of volgde je bij haar de introductiecursus voor startende cultuurwerkers van LOCUS?

Of kwam je haar tegen tijdens een of andere leesbevorderingsactie?

Of sprak ze je aan op *Informatie Aan Zee*, bij de stand van Cultuurconnect?

Van 1985 tot 2017. Evenveel Bibliotheekcampagnes en Jeugdboekenweken.

Van POB (sic!) naar VCOB, Locus en Cultuurconnect.

Van titelbeschrijving op steekkaarten naar digitale transformatie.

De tools veranderden, de passie bleef: mensen, organisaties en projecten samenbrengen.

Haar netwerk was legendarisch, overal kende Carla wel iemand.

Dat komt haar nu goed van pas — *out of office* — op zoek naar andere engagementen.